

NOVIOPOSTA

In dit nummer

100 jaar Vierdaagse

Hallmark zegels

Nieuwe bedreiging voor de panda

Redactie:

J. Mulder

J. Spijkerman

J.M.A.G. Stroom

Fotografie:

W.A. v.d. Wagt

Basis ontwerp:

L. Thijsen

Grafische vormgeving:

W. Resink

Expeditie:

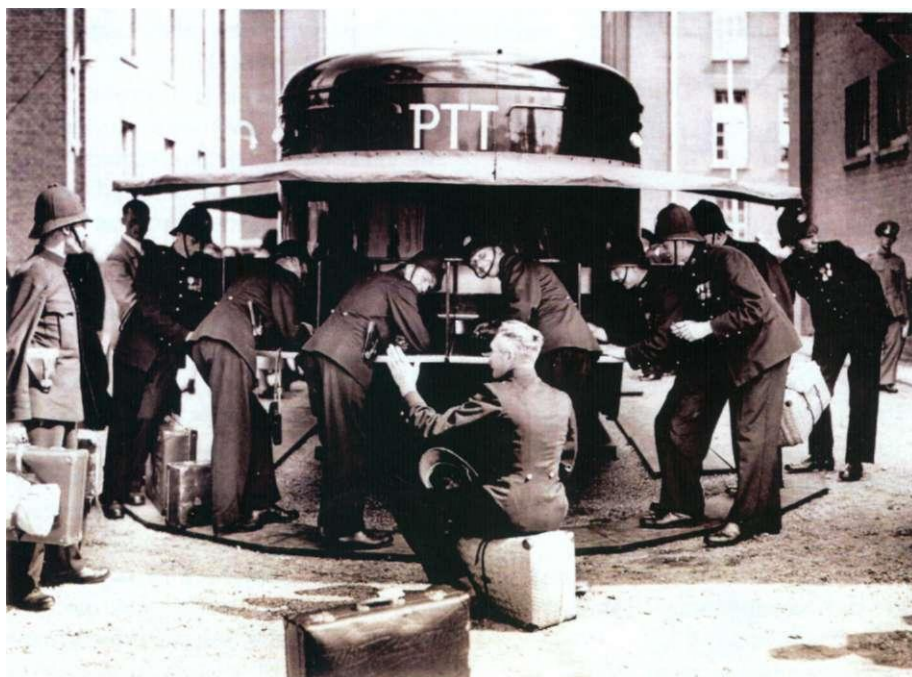
F. Piers

Tolhuis 35-17

6537 NN Nijmegen

Tel. 024-3444208

Autopostkantoor tijdens Vierdaagse

Afb. 6 Het autopostkantoor op het Molenveld in Nijmegen, tijdens de Vierdaagseweek van 1939. Politieagenten (Engelse Bobbys) met koffers schrijven en verzenden hun correspondentie. Bron: collectie Spaarnestad Photo, nr. FSA007002453.

Jan Rijdsdijkprijs voor J. Ebben

Dit jaar heeft J. Ebben de "Jan Rijdsdijk" prijs gekregen. Al jaren verricht hij het nodige werk voor NovioPost. In ons jubileumjaar was hij een van de organisatoren van de Postzegelmanifestatie en het Mastertoernooi in "de Klif", (foto mevr. Ebben)

100 jaar Vierdaagse in 2009.

Dit jaar is het 100 jaar geleden dat de eerste Vierdaagse Wandelmarsen plaatsgevonden hebben. Maar let wel: 100 jaar Vierdaagse is niet hetzelfde als de 100ste Vierdaagse. Want gedurende enkele jaren van de eerste, en tijdens de gehele tweede wereldoorlog waren deze marsen er niet. De 100ste Vierdaagse zal pas plaatsvinden in het jaar 2016. In die telling is de afgebroken Vierdaagse van 2006 overigens wel meegeteld.

In de eerste jaren werden er telkens diverse parkoersen gelopen, Nijmegen was nog niet "de" plaats van de Vierdaagse. Pas in 1912 vonden, op het einde van de 3e dag, de militairen een bijzonder gastvrij onderkomen in de toen nieuwe kazerne van de Koloniale Reserve, de Prins Hendrikkazerne. Er was daar douchegelegenheid, in die dagen nog een unicum. Ook de mars van de 4e dag in dat jaar, over Beek, Berg en Dal, Groesbeek en Piasmolen, eindigde in Nijmegen. En die Nijmeegse gastvrijheid heeft ervoor gezorgd dat de deelnemers in 1913 terugkwamen naar de Prins Hendrikkazerne in Nijmegen. Vanaf 1925 is Nijmegen onbetwist de "echte" Vierdaagsestad 1)

Bij gelegenheid van de 100e Vierdaagse (in 2016) zal ons lid Marcel Claassen een boek over de 100 Vierdaagse marsen doen verschijnen. Hij werkt daar al jaren aan, en zal daarin ook "onthullen" waarom er altijd 4,

en niet 3 of 5 dagen achter elkaar gelopen is!

Maar 100 jaar Vierdaagse marsen leek ons toch een uitstekende aanleiding om dit jaar een paar keer extra aandacht te besteden aan de filatelistische aspecten van de Vier-

Afb. 1 Ontwerp van het gelegenheidsstempel Internationale 4 Daagsche Afstandsmarsen 1938, Nijmegen 25 juli.

Afb. 2 Stempel van 26 juli 1938, in violet.

daagse. 2) In deze eerste aflevering worden de stempels uit 1938 en 1939 besproken. In het zomernummer van NovioPost (vóór de Vierdaagse van 2009) zal er een 2e aflevering volgen. Ook in latere jaren zal dit onderwerp regelmatig terugkeren, want het aantal filatelistische aspecten is nogal groot: postzegels, gelegenheids- en vlagstempels, enveloppen, frankeremachinestempels, Maggi- en andere reclamekaarten, enzovoort.

Speciale stempels in 1938 en 1939.

De eerste keer dat er speciale stempels werden gebruikt, was in 1938, van maandag 25 t/m zaterdag 30 juli. Op het terrein van de Prins Hendrikkazerne was een brievenbus geplaatst 3). Post die daarin werd gedeponeerd, werd van het gelegenheidsstempel voorzien, in de kleur violet. Alle dagen hadden een eigen stempel, met daarin de datum (Afb. 1 en 2).

Uit 1939 is er een grotere variatie in stempels. Enerzijds door de komst van het Autopostkantoor naar Nijmegen. Maar ook omdat er meerdere kleuren inkt gebruikt werden bij de afstempelingen.

Afb. 3 Het Autopostkantoor uit 1939, met tractor (trekker) en oplegger (aanhangwagen).

Afb. 4 Interieur met loketten in het Autopostkantoor, 1 juli 1939 in Assen.

Het Rijdend Autopostkantoor.

Het eerste Nederlandse Rijdend P.T.T. kantoor is op 1 juli 1939 in gebruik genomen bij de TT-races in Assen (Afb. 3, 4 en 5). Het was bedoeld om ingezet te worden op plaatsen, waar in verband met wedstrijden, tentoonstellingen, meetings e.d. veel mensen werden verwacht die behoefte hadden aan diensten van de P.T.T. 4) Het autopostkantoor bestond uit twee delen: een "tractor" en een oplegger. Als het kantoor open was, stond de aanhangwagen los van de trekker. De motor daarvan draaide wel, want die leverde via een dynamo de benodigde energie voor het kantoor. Vanwege het lawaai van de motor stond de trekker op 30 m. afstand van de aanhangwagen, die 8 uitgeklapte schrijftafels had, een drietal loketten, en drie geluiddichte telefooncellen. Vrijwel alle postale handelingen konden worden verricht.

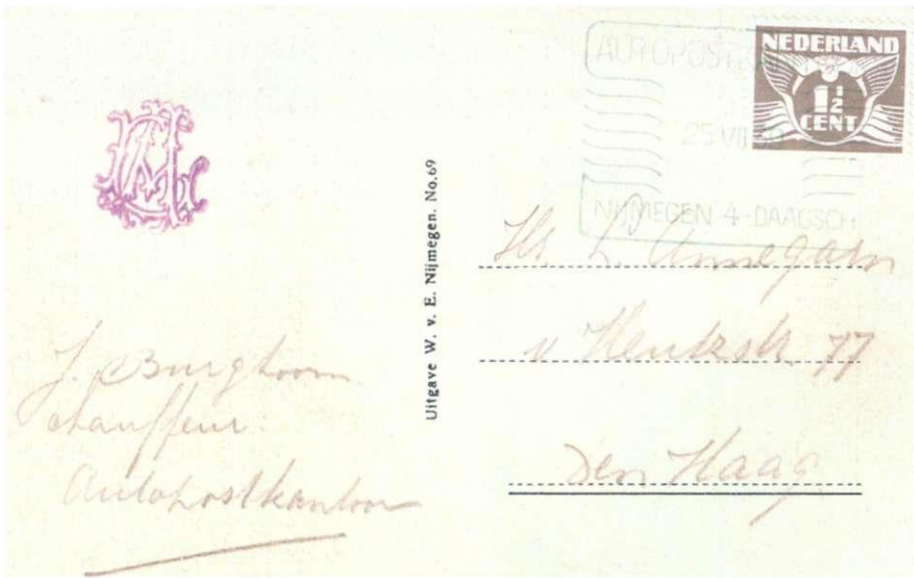
Afb. 5 Aangetekende brief, op 30 juni verzonden vanuit Autopostkantoor Assen.

Afb. 7 Schets van Willem Rozendaal, gemaakt voor het gelegenheidsstempel van het eerste Autopostkantoor, 1939.

Afb. 8 Stempel Autopostkantoor van maandag 24 juli 1939, de eerste dag, op brief in violet.

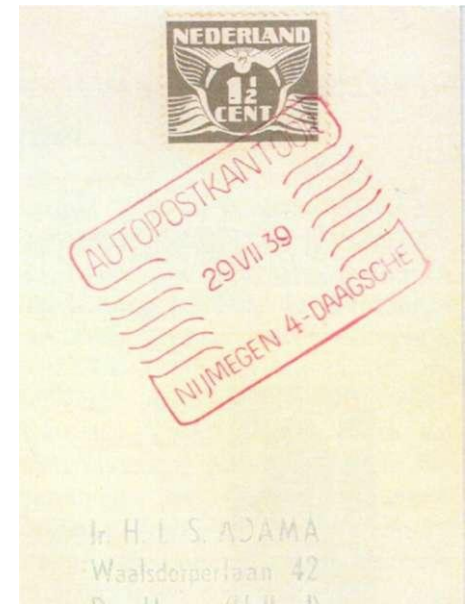
Afb. 9 Afdruk van de eerste wandeldag, dinsdag 25 juli, in groen. Afzender: J. Burghoorn, chauffeur Autopostkantoor !

Afb. 10 Verzoekstempel van Gelegenheidsstempel Autopostkantoor, in de afwijkende kleur blauw, op blanco kaart met datum 25 juli 1939.

Afb. 12 Afdruk van het violette gelegenheidsstempel, naast een afdruk van het Autopostkantoor in zwart, beide van 27 juli 1939.

Afb. 11 Rode afdruk van de laatste dag, zaterdag 29 juli.

Afb. 13 Twee rode stempels, vermoedelijk op verzoek: links autopostkantoor (26 juli), en rechts het brievenbusstempel van 28 juli.

Afb. 14 Gelegenheidsstempel (brievenbus) in afwijkende kleur zwart, met datum 29 juli 1939.

Het autopostkantoor in Nijmegen.

Na Assen was Nijmegen de tweede standplaats van dit autopostkantoor. Het was gestationeerd op het Molenveld, dat lag op het terrein van de Prins Hendrikkazerne. Hier stond in 1938 alleen nog een brievenbus, in 1939 was er ook het Auto-postkantoor (Afb. 6, voorpagina).

De correspondentie die aan het Rijdend Postkantoor werd afgegeven, werd gestempeld met het Nijmeegs stempel. Dit was volgens hetzelfde ontwerp als dat van Assen en die van de latere standplaatsen in 1939. 5) De ontwerper was Willem Rozendaal (Afb. 7) 6)

Het kantoor was geopend van maandag 24 t/m zaterdag 29 juli. Er is in 5 verschillende kleuren gestempeld. Hieronder staat een overzicht van de data, en de 5 kleuren die gebruikt zijn.

maandag 24 juli	violet
dinsdag 25 juli	groen en blauw
woensdag 26 juli	rood
donderdag 27 juli	zwart
vrijdag 28 juli	groen en zwart
zaterdag 29 juli	rood

Deze gegevens zijn overgenomen uit de Catalogus Reclamehandstempels en Gelegenheidsstempels 7).

Op twee van de zes dagen zou er dus in twee kleuren inkt gestempeld zijn. Hierbij willen we opmerken dat de enige bekende afdruk in de blauwe kleur voorkomt met datum 25 juli, op een ongebruikte kaart. Dat moet een "verzoekafstempeling" zijn. De zwarte kleur van vrijdag 28 juli is door ons (nog) niet aangetroffen. Zwarte afdrukken zijn wel bekend met datum 27 juli (Afb. 8 t/m 11).

Gelegenheidsstempel 1939.

Op het terrein van de kazerne was, net als in 1938, ook in 1939 een hangbrievenbus geplaatst. De daarin geposte correspondentie werd gestempeld met het gelegenheidsstempel, zoals dat ook in 1938 was gebruikt, met aangepast jaartal.

In de Catalogus van Van der Wart 7) wordt gemeld, dat ze evenals in 1938, zijn afgedrukt in violette kleur. Maar uit 1939 zijn ze ook bekend in zwart en rood (Afb. 12 t/m 14). Enkele van deze afbeeldingen laten zien, dat, als een in het autopostkantoor afgestempeld poststuk daarna in de hangbrievenbus werd gedeponeerd, beide stempels verkregen werden.

Als laatste afbeelding een staaltje van bijzonder filatelistisch maakwerk: een briefkaart met stempels autopostkantoor en gelegenheidsstempel van 28 juli, op 22 december 1939 opnieuw gefrankeerd en verzonden naar Poerwakarta op West-Java (Afb. 15).

In het aanstaande Zomernummer van Novio-posta wordt opnieuw aan enkele filatelistische aspecten van de Vierdaagse aandacht besteed. We zitten dan vlak voor de 93ste Wandelmarsen.

Jos M.A.G. Stroom en Jacques C. Rutten.

Noten:

1) Bron: "Nijmeegse Gastvrijheid" en "Nijmegen wordt Vierdaagsestad", in *De wereld wandelt*, uitgegeven bij de 75e Internationale Vierdaagse Afstandsmarsen in Nijmegen, 1991, blz. 19 en 32-33. Uit: archief KNBLO.nl.

2) Marcel M. Claassen schreef in Novio-post al eerder over filatelistische aspecten van de Vierdaagse: zijn artikel "Vierdaagse onder de loupe" is terug te vinden in Novio-post nr. 12 van augustus 1986, blz. 15-23.

Ook in het blad "Op goede voet" is over Vierdaagse en filatelie gepubliceerd, en wel door A. Anemaat. (Op Goede Voet, 1993, jg. 39/6 en 2003, jg.49/8).

3) Melding in Ned. Maandblad v. Philatelie, aug. 1938, blz. 150.

4) Melding in Ned. Maandblad v. Philatelie, sept. 1939, blz. 195-198.

5) Na Nijmegen is het Rijdend Postkantoor alleen nog in gebruik geweest in Rotterdam (Generaal Appèl Feijenoord Stadion), en in Olst-Olanto. Het is in de oorlog door de bezetter in beslag genomen en weggevoerd. In juni 1952 werd autopostkantoor 2 - waarvan de oplegger geheel werd nagebouwd van het ontwerp in eind jaren '30 - voor het eerst ingezet, opnieuw in Assen. Het deed dienst tot eind 1969, en is toe

Afb. 15 Filatelistisch maakwerk: briefkaart met 2 stempels, op 22 december met nieuwe frankering verstuurd naar West-Java.

verkocht aan circus Toni Boltini, om als kassawagen dienst te doen. Zie "De Nederlandse autopostkantoren" van J.M. Hager, uitgegeven door Po & Po in de reeks Posthistorische Studies, nr.18, 1996.

6) Willem Rozendaal is in filatelische kringen vooral bekend als ontwerper van stempelvlaggen en machinestempels. Zie o.a. "Machinestempels als verzamelgebied (6)" in Novio-posta nr. 97 (2007 nr. 3), biz. 9-15. Otto Koene wijdde in De Postzak nr. 202, 203 en 204 (2007-2008) een drietal artikelen aan deze kunstenaar.

7) Catalogus Reclamehandstempels en Gelegenheidsstempels, F.W. van der Wart, 6e druk, uitgegeven door Po & Po. De in dit artikel genoemde stempels zijn terug te vinden onder nummer:

215: gelegenheidsstempel 1938

234: autopostkantoor 1939

235: gelegenheidsstempel 1939.

(Het overzicht van 235 is niet volledig, en kan aangevuld worden met de datum 24 juli in violet, en met de kleuren rood op 28 juli, en zwart op 29 juli 1939).

De panda als bedreigde diersoort

Dat het niet goed gaat met de panda, is algemeen bekend. Het Wereld Natuur Fonds koos deze knuffelbeer niet voor niets als mascotte.

Op internet vond ik een afbeelding die één van de bedreigingen voor de panda duidelijk in beeld brengt: het moderne verkeer!

Voor de liefhebbers: de postzegel van 20 cent uit de serie gelegenheidszegels van 1971 (NVPH nummer 993) is hier ontwaard met het machinestempel '50 jaar TT Assen' uit 1975.

J. Spijkerman

Jaarvergadering

Het was een goede gewoonte om het verslag van de jaarvergadering in het eerste nummer van Novio-posta te plaatsen. In dit nummer is daar niet voldoende ruimte voor, maar in nummer 3 komt het volledige verslag. Het belangrijkste nieuws willen we u echter niet onthouden. De contributie wordt dit jaar wederom niet verhoogd.

Huissen

Op onderstaande data wordt er, altijd op zondag, in Huissen van 10.00-15.00 uur een Filatelie&Verzamelbeurs georganiseerd. Adres: Sport & Ontmoetingscentrum "De Brink", Brink 8, 6852 EE in Huissen. Inlichtingen 026-3271979.

25-01-2009,

15-02-2009,

29-03-2009,

26-04-2009,

31-05-2009,

27-09-2009,

25-10-2009,

29-11-2009,

20-12-2009

Ruurlo

In Ruurlo wordt op zaterdag 21 en zondag 22 februari 2009 traditiegetrouw de jaarlijkse postzegelbeurs gehouden bekend onder de naam "Filafestival".

Bij velen van onze leden is deze beurs zeker niet onbekend, hij bestaat dan ook al 30 jaar.

De openingstijden zijn op beide dagen van 9.30-17.00 uur en de beurs wordt gehouden in alle zalen van Zalencentrum "De Luifel" Dorpsstraat 11 te Ruurlo.

Op beide dagen is er om 16.00 uur een veiling. Alle inlichtingen, o.a. de veilingcatalogus, tel. 0545-272543 of wissenburg.g@hetnet.nl

Toegang gratis, ruime parkeergelegenheid achter het Zalencentrum.